

ÇEVİRİ, ÇEVİRMEN, DİLBİLİM İLİŞKİSİ, ÇEVİRİDE EŞDEĞERLİK VE KAYIPLAR

Yard. Doç. Dr. İsmail BOZTAŞ*

İsa'dan önce 3000 yılına kadar uzanan geçmiş ile çeviri, Batıda İ.Ö. 300 yılında önemli bir etkinlik olarak kendini göstermiştir. Gelişmeye devam eden bu etkinlik 19'uncu yüzyılda yazarlar, bilim adamları ve diplomasinin odak noktası haline gelmiş ve bugün ise ulusların, ülkelerin özel kurum ve şirketlerin büyük ilgi alanı olmaya devam etmektedir. Bu nedenle de, içinde bulunduğumuz çağ yoğun çeviri etkinliklerine sahne olmuş ve çeviri çağı olarak nitelendirilmiştir.

Vardar (1981: 172-183) çeviriyi, bütün çağlarda karşımıza çıkan bir etkinlik, çeşitli uygarlıklar arasında köprü kuran, değişik toplumlardan bireyleri birbirine yaklaştıran, her türden ekin sel değeri, içinde oluşturduğu tarihsel-toplumsal çevrenin dışına taşıyan, o çevreden olmayan kişilerin yararlanmasına sunan, uygarlıklar, ekinler arası bir iletişim, bildirişim aracı olarak tanımlamaktadır.

Çok karmaşık ve çetin bir uğraş alanı olan, çeviriyi, Ataç "çeviri kadın gibidir, sadığı güzel, güzeli sadık olmaz" diye tanımlar. Öte yandan Halman (1991: 13-15) çevirinin nankör bir iş olduğunu, basit bir formülünün bulunmadığını, ayrı bir kimyası ve dehasının olduğunu belirterek; ne denli uğraşılsa hatalar yapıyor, pürüzlü oluyor diyor. Çeviriyi bir evliliğe benzeten Halman, beklenmedik izdivaçların büyük mutluluklar getirebildiğinden ve bunun tersinin de doğal olarak mümkün olabileceğinden söz ediyor. İdeal bir evlilik düşünülemediği gibi, ideal bir çeviri formülünün de olamayacağını belirterek, bu nedenle çeviriyi genellemelerden soyutlayıp, nihai bir ürün, yaratıcı bir çaba olarak değerlendirmek gerektiğini vurguluyor.

* Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngilizce Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Nasıl tanımlanırsa tanımlansın, çeviri diller arası ve kültürler arası bir aktarım, başka bir deyişle doğal dildeki bildirim anlam-sal ve işlevsel eşdeğerliliğini sağlayarak başka bir doğal dile aktarma olgusudur. Diller arası çeviri düzleminde her ne kadar dillerin düzgü birimleri arasında tam bir eşdeğerlik söz konusu olmasa da bildiriler yabancı düzgü birimlerinin eşdeğerli karşılıkları olarak kabul edilmektedir.

Diller arasında tam bir eşdeğerliliğin olmaması dilsel açıdan çeviride bilgi yitimine neden olduğu gibi, kültürel-toplumsal nedenlerden dolayı da bilgi yitimine yol açtığı bilinmektedir. Gerçekten her dilin kendine özgü bir yapısı vardır. Kaynak dildeki bir bildiri erek dildeki bir bildiri biçimine girerken kaynak dildeki düzgü gereğince oluşturulan bildirideki öğeler tamamen veya kısmen erek dilde oluşturulan bildiriye yerleştiremez veya tam olarak ifade edilemez. Bu durum bildirim aksamasına, bilgi yitimine neden olur. Diller çakışmadığı sürece bu tür bilgi kayıplarının giderilmesi olanağı yok gibi görülmektedir. Değişik sözlerin anlamları, kullanımları ve işlevleri arasında bir örtüşme varsa ancak o zaman aynı sayılabilir. Eşdeğer sözcüklerin ise en çok günlük konuşma dilinde var olduğu varsayılmaktadır.

Eşdeğerlik konusunda dilbilimsel genel çeviri kuramı dilin söz düzeyinde gerçekleştirilecek gücül eşdeğerlilik türlerini incelerken kimi durumlarda 1 = 1 eşdeğerliğin bulunabileceğini, kiminde bir ögenin eşdeğeri için birçok seçeneğin olabileceğini, kiminde hiç hazır seneçeğin bulunmadığını, kimi durumda da, ancak sınırlı ölçüde bir eşdeğerlik bulunabileceğini belirtir. (Göktürk 1989: 164)

Bu konuda Newmark (1981) Kültürel, İşlevsel ve betimsel eşdeğerlikten söz ederken Bassnett (1980: 25) Popovic'ten yaptığı bir alıntıda dört tür eşdeğerlikten söz etmektedir. Bunlar:

1. Dilbilimsel eşdeğerlik (linguistic equivalence)
(Kaynak ve erek dil arasında sözcüğü sözcüğüne çeviri gibi)
2. Dizisel eşdeğerlik (paradigmatic equivalence)
(Dilbilgisi öğelerinde olduğu gibi dizisel ifade eksenindeki öğeler eşdeğerliliği gibi)
3. Biçimsel (çevirisel) eşdeğerlik (stylistic translational) equivalence) (özgün ve erek metindeki öğelerin işlevsel eşdeğerliliği gibi)

4. Metinsel (dizimsel) eşdeğerlik (Textual (syntagmatic) equivalence) (Metinde dizimsel yapı eşdeğerliliği yani biçim ve şekil gibi)

Öte yandan Königs (1985: 29-47) çeviride kaynak ve erek dil arasında birebir sözcüksel bir ilişki veya bir uyuşma yoksa, çevirmen çevirinin geri kalan kısmında yeterli denkliği sağlamak için bazı zihinsel süreçler kullanacaktır demektedir ve kullanılacak süreçleri de 1) kaynak dil içi çeviri, 2) erek metin içinde açıklama (paraphrase), 3) erek metinde açıklama, 4) silme (deletion) ve 5) ödünç alma (borrowing) olarak belirlemektedir.

Levy (1976) ise çeviride çevrilmesi güç olan sözcük ve deyimlerin kısaltılma veya çıkartılmasına şiddetle karşı çıkmaktadır. Çevirmenin bu tür yıldırıcı, göz korkutucu sorunlara çare bulma sorumluluğu olduğuna inandığını belirtmektedir.

Çeviri, sadece kaynak dil ve erek dil arasında sözcüksel ve dilbilgisel bir eşdeğerlik kurabilme becerisi değildir. Aynı zamanda kaynak dildeki bildiriye deyiş, anlam, işlev ve kültürel bakımdan da en doğal biçimde aktarabilme becerisidir. Çeviride eşdeğerlik sözünden aynı olmak anlamı çıkarılmamalıdır. Zira aynı dilde bile bir yazının iki basımı çoğu zaman aynı değildir. Bu nedenle çeviride tam eşdeğerlik sağlamak hayli zor görünmektedir. Özellikle Türkçe ve İngilizce açısından bu iş bir hayli sorunlar yaratabilir. Çünkü sözcük varlığı açısından baktığımızda İngilizcenin yaklaşık 600.000'den fazla sözcüğe sahip olduğu halbuki en son TDK'nca yayımlanan sözlüğe göre Türkçenin sözcük varlığının 40-50 bin dolayında olduğu görülmektedir.

Bu nedenle sözcük dağarcığı açısından çok yoksul olan Türkçeye İngilizceden çeviri yapmak hayli sorun yaratabilir. Diğer taraftan Türkçenin de kendine özgü ses ve imgeleri, nüansları vardır. Bu bakımdan Türkçe bir sözcüğün İngilizcede eşdeğerini bulmak da pek kolay olmasa gerek. Örneğin Divan şiiri özelliklerini, Tasavvuf felsefesini ve Farsçayı bilmeyen bir çevirmenin "can" sözcüğünü life, soul, spirit, heart gibi sözcüklerden hangisine eşdeğer sayacağına karar vermesi zorluk yaratabilir. Aynı şekilde Mehmet Akif'in "canı cananı bütün varımı alsın da hûda" dizesindeki "can" ile Yunus Emre'nin "Gelin canlar bir olalım" dizesindeki "can"ı nasıl çevireceği de aynı şekilde sorun yaratabilir gibi görünmektedir.

Yine Türkçeden İngilizceye çeviri yaparken özellikle ikilemelerin çevrilmesinde büyük güçlüklerle karşılaşmak olasıdır. Özellikle Türkçede anlamı pekiştirmek için kullanılan ikilemeler hem düz yazıda hem de şiirlerde çok sık kullanılmaktadır.

Aşağıda verilen bir şiirin İngilizceye çevirisinde ikilemelere tam eşdeğerlik bulunamayan sözcüklerin ne kadar anlam kaybına neden olduğu açıkça görülmektedir.

BAŞKA BİR ŞEHRE DOĞRU

Karanlık sokağın başında
İçi *pırıl pırıl* yanan kahve
Ben aydınlığı severim ve işsizliği
Düşünceyi yağmurlu gecede

Arşınlamak da işime gelir
Yağmur altında caddeleri
Durup durup bakarım hoşuma gider
Saticıların ve çifakların hali

ANOTHER TOWN

Translated by : Ruth Christie

It's dark up the Street
The coffee-house alight,
I like light and idling,
Dreaming and rain at night

It's my delight
To pace the rainy streets,
To stop and stare
And enjoy
The life of street-seller and boy

(Dün ve Bugün Çeviri 1985 kitap 2)

Çevirmen şiirin ilk dört dizesinde biçim olarak dize sayısını korurken ikinci kısımda buna özen göstermemiştir. İlk dörtlükteki ikileme **pırıl pırıl** İngilizceye **alight**, ikinci dörtlükteki **durup durup** ikilemesi ise **to stop** olarak aktarılmıştır. Halbuki Türkçede bu ikileme bir duraganlık ifade eder. Görüldüğü gibi şiirdeki ikilemelerin özgün metnin okuru üzerinde yarattığı etkiyi çeviri metnin çeviri okuru üzerinde yaratabilmiş olacağını savunmak bir hayli güç görünüyor. Gerek göstergelere verilen anlamlar, gerekse göstergelerin sözcük öbekleri ve tümcelerin düzenlenişi açısından olsun tamamen özdeş iki dilin olmayışı nedeniyle diller arasında mutlak bir eşdeğerlik sağlamak olanaksız olduğundan yukarıda belirtilen şiirdeki ikilemelerin çevirisinin de çok büyük anlam kaybıyla İngilizceye çevrilmesini bu sürecin bir sonucu olarak görmekteyiz. Yapılan, saptamalar bilgi yitimine yol açan nedenlerden birinin salt dilsel kökenli olduğunu göstermektedir. Bu konuda Vardar (1990: 99) gerçekten her dil kendine özgü bir düzen sunar, dış gerçeği ya da göndermeleri, bunların oluşturduğu evreni özgül bir biçimde yorumlar, bölümler, kavramlaştırır, dizgeleştirir demektedir.

Çeviride bu kayıpları en aza indirmek çevirmenin en fazla özen göstermesi gereken bir görev olmalıdır.

Çeviride kültürel-toplumsal etkenlere gelince: her toplumun kendine özgü bir yaşayış, düşünce tarzı, bir uygarlık geçmişi vardır. Dil dediğimiz olgu ise toplumlarda bu ortam içinde gelişir, işlevini yerine getirir. Bu nedenle de değişik kültürler, değişik düşünce ve duygulara sahip kişiler yaratırlar. Vardar'ın da (1990: 99) belirttiği gibi her dil belli bir ekin ve uygarlık çevresinde, belli bir toplumsal ortamda işlevini yerine getirir, bu etkenlerle yoğrulur sürekli olarak. Ekin-sel-toplumsal olgulardan kaynaklanan değerlerle yer alır toplum bilicinde, kendine özgü bir düşünce ve duygu kalıbı sunar bireylere. Onun için, diller yalnız iç yapıları bakımından değil, dış ortamları açısından da birbirinden ayrılır. Bilgi yitimine yol açan, çeviriyi güçleştiren engeller bu düzlemde de çevirmenin karşısına dikilir.

Ancak diller arasında kültürel köken birliği ve paralel bir gelişme söz konusu ise, bunun çeviride bilgi yitimi sorununu azaltacağı söylenebilir. Öyleyse İngilizce ve Türkçe gibi birbirinden çok farklı iki dil arasında yapılan çeviride de belirtilen nedenlerden dolayı bilgi yitimi olgusu kaçınılmazdır. Örneğin, Türk kültüründe var olan

"Allah razı olsun", "başın sağolsun", "Allah gani gani rahmet eylesin" gibi deyişleri bilgi yitimi olaksızın İngilizceye çevirmek olası görünmemektedir.

Olaya iletişimsel-eşdeğerlik açısından baktığımızda, bir dile ya da kültüre özgü apayrı konularla içeriklerin, amaç dilde seslenen okurun, en kolay anlayabileceği bir biçimde aktarılması gerekir. Örneğin İngilizce bir metindeki "fish and chips"ın İngiliz gündelik yaşama kültürü içindeki, bütün ülkeye yaygın yeri ile sınıf belirleyici çağrışımı, Türkçeye "köfte ekme" deyişimiyle çevrilmesiyle kullanımsal eşdeğerini bulacaktır. (Göktürk 1986: 87)

Tüm belirtilenlerden anlaşılacağı gibi eşdeğerliliğin değişik öğelere bağlı çok yönlü bir kavram olduğu görülmektedir. Koller, (Göktürk 1986: 76) çeviride beş tür eşdeğerlilikten söz etmektedir. Bunlar: 1) Düzanlamsal eşdeğerlilik, 2) Yananlamsal eşdeğerlilik, 3) Metin türü gelenek'leriyle ilgili eşdeğerlilik 4) Dil kullanımsal eşdeğerlilik, 5) Biçimsel eşdeğerliliğdir. Burada çevirmene düşen görev hangi tür eşdeğerliliğin hangi metine uygun olacağına iyi karar verip doğru ve yerinde kullanabilmesidir.

Çeviri bir diğer açıdan anlama ve anlatma olayıdır. Malcolm Marsh (1987: 23-30) çeviriyi anlama ve anlatmayı içeren iki bölümlü bir işlem olarak tanımlamaktadır. Anlama, farklı anlam düzeylerini algılayabilmek ve bunun metnin bağlam alanı ile bağdaşlırlığını kavrayabilmek için kaynak dilde derin bir bilgiye sahip olmakla gerçekleşir. Anlatma ise, amaç dilde doğru olarak ne anladığımızı mümkün olduğunca doğru olarak aynı biçimde, erek dilde yeniden yaratabilme becerisidir. Marsh ayrıca anlamada dört tür anlam olayından söz etmektedir. Bunlar: 1) Dilbilimsel anlam 2) Kavramsal anlam 3) Edimsel ve sözbilimsel anlam 4) Kültürel-toplumsal anlamdır.

Görüldüğü gibi çeviri edimi sanıldığından daha zor ve açıklanması güç karmaşık bir olgudur. Şimdi bu karmaşık olgu içinde çevirmene düşen görevleri görelim:

ÇEVİRMEN

Bugün 20 yıl öncesine kıyasla İngiltere'deki büyük şirketler ve kuruluşların uluslararası ilişkilerine eğitilmiş çevirmenler görev yap-

maktadırlar. Fakat 20 yıl önce bu mesleğe girenlerin hemen hepsi şans eseri çevirmenlik yapmak için mesleğe girmiş olanlardan oluşuyordu.

Günümüzde geçimlerini sadece çevirmen olarak sağlayan insan sayısı hakkında sağlıklı bir tahmin yapmak güçtür, ama bu sayının oldukça az olduğunu söyleyebiliriz. Yine bu çevirmenlerin çok azının gerçekten çevirmen olarak yetiştiklerini veya eğitilmiş çevirmen olduklarını söylemek hayli güçtür. (Verrinder 1983: 27-33) Fakat çağımızın çeviri çağı olduğunu düşünürsek bu mesleğin ne kadar önemli olduğu meydana çıkmaktadır. Bazı değişimlere tanık olsak da, bugün bile bu mesleğe gereken önemin verildiğini söyleyebilmek için çok iyimser olmak gerekir.

Nerede çalışırlarsa çalışsınlar çevirmenler bilgi ve becerilerini geliştirmeye, güncel gelişmeler ile uzmanlık alanlarındaki gelişmeleri izlemek için diğer çevirmenlerle ilişki kurarak kendilerini sürekli yenilemeye gayret etmek zorundadırlar.

Çevirmen, kaynak metinle, alıcısı her kim olursa olsun erek metin arasında bir aracıdır. Çevirmen sadece iki dili bilen biri değil, aynı zamanda iki kültür arasındaki güçlükleri yenerek anlam aktarımı yapan kişidir. (B. Hatim 1990: 224-225)

İşte bu nedenle çevirmen her iki dilin kültürünü çok iyi tanımalı, eğer tanımiyorsa bu eksikliğini gidermeye istekli ve hazır bir kişi olmalıdır. Hepsinden daha önemlisi çevirmenin kaynak dili doyurucu bir biçimde bilmesi ve erek dil üzerinde de tam bir denetime sahip olması gerekmektedir.

Çevirmen, yalnızca iletinin açıkça ortada olan içeriğini anlamakla kalmamalı, ince anlam ayırımlarını, sözcüklerin anlamlı, coşkusal değerlerini ve iletinin "tadını ve ruhunu" belirleyen biçimsel özelliklerini de kavramalıdır. Ayrıca çevirmen hem kaynak dilin hem de amaç dilin işlevlerini iyi bilmek zorundadır. Yani metindeki dil işlevinin anlatımcı mı (expressive), bilgilendirici mi (informative), yoksa yönlendirici mi (vocative) olup olmadığını ayırtedebilmelidir. (Yurdanur Salman 1987: 101 Nida'dan alıntı.)

Çevirmenin kaynak ve erek dili genel olarak bilmesi de yeterli değildir. Örneğin Türkçe bilen bir kişi Türkçeyi iyi bilebilir, ama uzmanlık alanı değilse bir ekonomi veya kardiyoloji alanında hiç bilgi

sahibi olmayabilir. Öyleyse çevirmen kaynak ve erek dilin yanında çeviri yapacağı alan hakkında da geniş bilgiye sahip olmalıdır.

Çevirmende bulunması gereken diğer bir önemli özellik de sezgili bir kişi olması ve yazımsal anlatım yetisine sahip olmasıdır. Son olarak Vardar'ın (1990: 100) da belirttiği gibi çevirmenin amacı dillerin ayrılığını bildirimini aksatmayacak bir düzeye indirerek erek bildirinin kaynak bildiriyle eşdeğerliliğini sağlamak olduğuna göre üretici-dönüşümsel dilbilgisi örneğinden esinlenerek saptamalı, böylece daha geçerli çözümlere doğru yol almalıdır. Yani kaynak dilin yüzeysel yapısından, gerçekleşmiş tümce ya da bildiriden kalkarak derin yapıya mantıksal anlamsal temel alanlara inmek, sonra da bundan kalkarak erek dilin eşdeğer yüzeysel yapılarına ulaşmak gerekir. Bu iki işlemden birincisi anlama sürecine ikincisi ise anlatma sürecine ilişkindir. Gerçekten de amaç yalnızca bildiriyi çözmek ya da anlamak değil, aynı zamanda, anladığını yeniden düzgülemek, uygun biçimde anlatmak, derin yapıdan erek dilin yüzeysel yapısına geçerken dilsel düzeneğin gerektirdiği dönüşümleri yapmaktır.

Sonuç olarak çevirmenin her iki dili ve o dillerin kültürlerini iyi bilmenin yanısıra sezgili ve aktarım yetisi olan bir kişi olması gerekir.

Çevirmen yabancı dili ve o dilin kültürünü ne kadar iyi bilse de o dil karşısında yine de bir yabancı olarak kalacak, en azından bu duyguyu taşıyacak ve kendini çok rahat hissetmeyecektir.

Şimdi de dilbilim ile çeviri çevirmen ilişkisine biraz değinelim:

DİLBİLİM

Newmark (1981: 5) çeviri kuramını dilbilim ve karşılaştırmalı dilbilimin bir kolu özellikle anlambilimin bir yönü olarak görüyor ve tüm anlam sorunlarının da çeviri kuramı ile ilgili olduğunu belirtiyor. Öte yandan Vardar (1981: 172-173) çeviribilimi dallararası bir etkinlik alanı ve uygulamalı dilbilimin çok verimli bir araştırma düzlemi olarak niteliyor. Bu nedenle çevirinin çevirmenle, bir başka

uygulamacı olan öğretmen dışında, dilbilimciyi ve göstergebilimciyi de ilgilendirdiğini belirtiyor. İşte dilbilimin başlıca görevi, dil birimlerinin ilkelerine uygun bir kuramlaştırma gerçekleştirmektir.

Dilbilimin yanısıra bildirişim kuramı, toplumdilbilim, ruhdilbilim, deyişbilim, yorumbilim, edimbilim vb. dallar göstergebilimle el ele vererek kendilerine özgü kuramların ışığını bu alana saçarlar.

Kocaman (1992: 31-34) çeviride eşdeğerlikten söz ederken dil yerine metin eşdeğerliğinden söz etmenin daha akılcı olacağından bahsetmekte ve metinde eşdeğerliğin sağlanması açısından dilbilimin bilgi kuramından ödünçlediği artıklık (redundancy) kavramının da öneminin büyük olduğunu belirtmektedir. Kocaman artıklığı, bildirinin anlaşılması için metnin gereğinden çok bilgi içermesi olarak tanımlamaktadır. Çağdaş dilbilimin betimlemecilik, nesnecilik, kapsayıcılık, tutarlık türünden temel ilkelerinin çeviri eleştirisinde ve çeviri öğretiminde oluşturulacak ölçülere yardımcı olacağını belirtmektedir.

Göktürk (1989: 165) ise dilbilimci yaklaşımda, kullanmalık metinler (pragmatic text) çevirisinde dilbilimin, yazınsal metinler çevirisine de yazınbilim ile dilbilimin, ayrıca yorumbilimin yol gösterici olacağını vurguluyor.

Tuncer (1988: 90-95) dilbilimsel yaklaşımların çeviri ile ilgisinden bahsederken yapısal anlambilimin anlamı biçimden soyutlamaya yardım ettiği, ancak bunun da ruhbilimsel ve metinbilimsel yaklaşımlarla desteklenmesi gerektiğini belirtiyor. Sözdizimsel yaklaşımlardan işlevsel-tümce çözümlemesinin biçimle metinsel anlam arasında bağıntı kurduğundan çeviriye yararlı bir biçimde uygulanabileceğinden söz ediyor. Ayrıca söz-eylem kuramının, sözcükleri ve bu sözcüklerle gerçekleştirdiğimiz edimleri bağıntılı kıldığı için yararlı olacağını vurguluyor. Gerçekten de söz-eylem kuramı metnin tutarlılığını dilsel öğelerin birbiriyle ilişkisinde değil sözün kullanıldığı bağlamın birliğinde aradığı için önem kazanıyor.

Sonuç olarak bugün Batıda çeviri eğitimi veren birçok kurumda ders programlarında yer alan genel dilbilim, toplumdilbilim, an-

lanbilim, ruhdilbilim, metindilbilim ve karşılaştırmalı dilbilim gibi derslerin tek başlarına çeviri gibi çok yönlü ve karmaşık bir olguyu çözümlenmeye güçleri yetmese bile çevirinin bir bilim olmasına büyük katkılar sağlayacağını unutmamak gerekir. Çeviri öğretimi, ussal ve bilişsel bir süreçtir ve dilbilim bunun araçlarını sağlayabilir. Bu nedenle dilbilimin teknik ve yöntemleriyle ussal savların ve sezgilerin başarı ile kullanılmasında çeviri öğretim ve uygulamasında çevirinin bir bilim olmasına büyük katkıları olacağını vurgulamakta yarar görüyoruz.

Kaynakça

1. Basnett Mc Guire, Susan, **Translation Studies** 1980, s. 25.
2. Cemal Ahmet, "Öğretimde Amaç ve Araç Olarak Çeviri" **Türk Dili Çeviri Sorunları Özel Sayısı**, 1978, s. 322.
3. **Dün ve Bugün Çeviri**, B.S.F., 1985 kitap 2, s. 68-69.
4. Göktürk Aksit, "Bilimsel Çeviri Kuramı" **Sözün Ötesi**, 1989, s. 164-165.
5. Göktürk Aksit, **Çeviri Dillerinin Dili**, 1986, s. 86-87.
6. Halman Talat, "Türkçe'den İngilizce'ye Yazın Çevirisi Üzerine" **Metis Çeviri**, 1991 sayı 16, s. 13-15.
7. Hatim, B. **Discourse and the Translator**, Longman 1990, s. 224-225.
8. Kocaman Ahmet, "Çağdaş Dilbilim ve Çeviri Kuramı" **Metis Çeviri**, 1992 sayı 18, s. 31-34.
9. Konigs, G. Frank, "Translation inside and outside the Teaching Context: The text as a starting point." **Translation in Foreign Language Teaching and Testing**, gnv, 1985.
10. Levy, J. "The Translation of Verbal Art", **Semiotics of Art**, MIT Press, 1976.
11. Marsh, Malcolm, "The value of L1 L2 Translation on undergraduate courses in Modern Languages" **Translation in the Modern Language Degree** (eds. Hugh Keith) 1987, s. 23-30.
12. Newmark, Peter, **Approaches to Translation**, Pergaman Press, 1981.
13. Newmark Peter, **A Textbook of Translation**, Prentice Hall, 1988.
14. Salman, Yurdanur. "Çevirmenin Görevi" **Metis Çeviri**, 1987 sayılı, (E. Nida'dan Çeviri), s. 101.

15. Tuncer, Hasan Cavit. "Bir Çevirmen Dilbilimine Ne Kadar Gerek Duyar" **Metis Çeviri**, 1988 Sayı 4, s. 90-95. (Paul Kusmaul'dan Çeviri).
16. Vardar, Berke. "Çeviri Konuşmaları" **Yazko Çeviri** 1981, sayı 2. s. 172-173.
17. Vardar, Berke. "Dilbilim Açısından Çeviri" **Metis Çeviri**, 1990 sayı 11, s. 99-100.
18. Verrinder, Jeremy. "Who are Translators?" **The Translator's Handbook**, Aslib, (eds. Catriona Picken) 1983, s. 27-33.